

Tortosa emmurallada

L'Ajuntament de Tortosa ha anunciat una inversió de més de mig milió d'euros per crear un circuit verd relligant les fortificacions i muralles que encara resten envoltant la ciutat. Esta és una vella reivindicació de l'Associació d'Amics dels Castells, que lluita per evitar la progressiva degradació de les muralles i el nucli antic de Tortosa i per la seua recuperació. Sembla que els treballs podrien estar enllestits per al febrer de l'any vinent.

Josep Bayarri Raga,
periodista

Ramon Pomés Bonastre fou el primer contractat per l'Ajuntament de Tortosa per a la promoció turística de la ciutat i relacions amb la premsa. Feia poc que Felipe Tallada havia arribat a l'alcaldia (1967) i volia donar una nova imatge més oberta i comunicativa i controlar les tensions que començava a tenir amb alguns periodistes que no menjaven de la seua mà. Pomés, amb voluntat de promocionar la ciutat, va inventar l'eslògan de Tortosa com la ciutat amb més quilòmetres de muralles d'Espanya. Jo crec que va exagerar, segurament que aleshores i ara hi ha altres que la superen, però, certament, ho era cents anys abans, quan ja havien passat les grans batalles i setges que una vegada rere altra esfondraven les fortificacions de Tortosa per a tornar a ser reconstruïdes.

Els eixamples es van desplegar a la segona meitat del segle XIX. Les ciutats estaven encerclades de muralles havien esgotat els espais

constructius i optaven per l'alçada de les cases en carrers estrets i sense condicions higièniques de proveïments i desaigües. La revolució industrial amb els primers corrents migratoris del camp a les ciutats, i l'arribada del ferrocarril, afegit a la pèrdua de valor militar de les anomenades places fortes emmurallades, foren els principals motius que conduïren als eixamples urbans ampliant les ciutats amb carrers amples i dotació de serveis.

A moltes ciutats europees es va optar per planificar un eixample fora de les ciutats antigues que es mantenien fins i tot amb les seues muralles. A Catalunya es va optar pel model de Barcelona (1860), enderrocar les muralles i obrir-se a les planúries de l'entorn. A Tortosa es va actuar de la mateixa manera, va eixamplar-se cap al sud sobre l'horta del Temple. Hauria pogut ser ben diferent; fer l'eixample a la dreta del riu a Ferreries en direcció a Roquetes i Jesús i deixar la ciutat vella amb la seua integritat. Potser avui es faria així, però aleshores hi havia dos factors que condicionaren la decisió: l'estació del ferrocarril, cons-

truïda (1868) a un kilòmetre al sud de les muralles, i la manca d'un pont útil fix que unís les dues ribes de l'Ebre, que trigaria quinze anys després de l'incendi de l'obsolet pont de barques (1892); potser també hi havia d'altres raons relatives als interessos econòmics dels poders locals que algun jove investigador podria esbrinar.

La primera muralla que es va enderrocar fou la interior del Rastre (1877) que va permetre el primer eixample al Rastre, de carrers rectes en quadrícula, fins a la muralla exterior que encara existeix, molt mal parada, per cert. Al paviment de la plaça es pot veure per on anava i a l'altre extrem, vora els recents treballs de reconstrucció, el tros que es va enderrocar parcialment (1976) per una pista de barquet que no es va fer.

La més important fou la muralla del Temple que unia el fort del Sitjar (els quarters on avui hi ha l'hospital) amb el riu, pel carrer Teodor González, amb una important fortificació (la Barbacana) a l'actual plaça Alfons XII. Tenia dues portes d'accés: la de Sant Joan a l'inici del carrer de

El tram de muralla més ben conservat és de Remolins, de les avançades de Sant Joan a la Torreta tancant els jardins de Porcar.

Sant Blai (el Coll de Sant Joan) i la del Temple a la carretera (ara avinguda de la Generalitat). L'inici de l'enderroc fou el gener de 1878 i nou anys després es començaren a construir les primeres cases al carrer de l'Estació. La muralla de Remolins, entre l'avui anomenada Torreta i el portal de Santa Anna, vora la catedral, era la més llarga amb prop de kilòmetre i mig, anava pel que avui és avinguda de Remolins i tenia dos portals el de Remolins i el de Santa Anna, restes del qual encara es poden veure al palauet de la Comunitat de Regants.

Encara hi ha una darrera muralla enderrocada recentment; la que

unia el fort d'Orleans amb l'esplanada de Sitjar; fou rebentada per deixar pas a la carretera Simpàtica, excavada de la roca el 1894; el 1972 se n'acabà de demolir un tram per deixar lloc a la construcció d'habitatges. Tot plegat sumaven prop de quatre kilòmetres de muralla perduda i una ciutat antiga totalment encerclada que avui seria una veritable meravella mentre que l'eixample i la ciutat moderna sense limitacions de cap mena s'assentaria a l'altra riba de l'Ebre.

Ara la qüestió és preservar el que queda i donar-li el valor que li correspon. Feina tenen els entusiastes amics dels castells. ■